

BESLUT

2021-11-01 Dnr: 21/00465 och 627

SAKEN

Människor och tro, P1, 2021-01-28, inslag om Muslimska brödrskapets roll i Sverige; fråga om opartiskhet, saklighet och beriktigande

BESLUT

Inslaget fälls. Det strider mot kravet på saklighet.

Inslaget frias i fråga om opartiskhet.

FÖRELÄGGANDE

Sveriges Radio AB (SR) ska på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut.

INSLAGET

Inslaget handlade om vilka kopplingar som finns mellan svenskmuslimska organisationer och föreningar samt organisationen Muslimska brödrskapet. Inslaget inleddes med ljudsekvenser som illustrerade debatten som varit kring dessa kopplingar och följande sades av icke namngivna personer.

(Person 1) – Att man skapar sig separata samhällskroppar i samhället, att det blir flera olika civilsamhällen i stället för bara ett och så vidare, det är ju en effekt av det här.

(Person 2) – En idé som den här rörelsen delar med nazisterna? (Person 1) – Ja visst, under andra världskriget så hade ju brödrskapet ganska täta band med Nazityskland också. Alltså det krävs nästan en intellektuell ansträngning för att inte se det här skulle jag nog vilja påstå. (Person 3) – På vilket sätt skulle vi ha kopplingar till det Muslimska brödrskapet? Jag vet att vi inte har några sådana kopplingar.

Reportern inledde med att säga att den svenska debatten om Muslimska brödrskapet har låtit likadan i nästan 20 år och att ena sidan hävdar att svenskmuslimska organisationer är förgreningar av Muslimska brödrskapet medan andra sidan menar att sådana anklagelser grundar sig i islamofobi. Reportern sa sedan bland annat följande.

Enligt totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, påstods det i avhandlingar och artiklar, redan under 90-talet, att det fanns kopplingar mellan det Muslimska brödrskapet och svenskmuslimska organisationer. Men karaktären av denna närhet beskrevs inte och

enligt FOI saknades tydliga källor då författarna ofta korsrefererade till varandra. [...] Ofta manifesterades debatten i de muslimska familjedagarna som anordnas av Islamiska förbundet, Sveriges unga muslimer och [namn på förbund]. Familjedagarna beskrivs som Nordens största mötesplats för muslimer. På bilder syns glada barn springa runt i Folkets park i Malmö under högsommar, en slags svenskmuslimsk idyll med föreläsningar och musik. [...] Men evenemanget har kritiserats av forskare och journalister. Delvis på grund av att man bjudit in föreläsare med problematiska åsikter. [...] I högtidskriften Kvartal skrev bland andra terrorforskaren [förnamn och efternamn på forskare] i somras att det Muslimska brödrskapet agerar genom dessa svenskmuslimska organisationer. Så sent som i december 2020 skrev [efternamn på forskare] i Expressen att [namn på förbund] har kopplingar till det Muslimska brödrskapet i samband med att de granskades av Göteborgs stad.

Reportern sa att kritiker av svenskmuslimska organisationer ofta hämtar sitt stöd från olika rapporter och granskningar som påstås bevisa kopplingar till Muslimska brödrskapet och att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap publicerade en rapport år 2017 som sa sig bevisa just detta. Reportern sa sedan att rapporten sågades av en svensk forskarkår och en icke namngiven person sa därefter följande.

Man påstår en massa saker som man inte belägger med någon form av källa eller egen empiri i rapporten. Det som är problematiskt är att den lägger sig på flera förklaringsnivåer samtidigt och det går inte att avskilja vem som har skrivit vad, vilka uppgifter [...] finns det forskning kring och vilka bygger på [...] hypoteser.

Reportern sa sedan följande.

År 2018 drog Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, in sitt stöd till Sveriges unga muslimer, SUM, med hänvisning till att organisationen inte hållit rent gentemot extremister och antidemokrater. Kritiken går delvis ut på att SUM och dess lokalföreningar bjudit in föreläsare som i andra sammanhang uttryckt antisemitism och homofobi. Redan där räcker det som skäl till att dra in statsbidrag, men underlaget som MUCF använde sig av berörde även temat kopplingar till det Muslimska brödrskapet. Efter att SUM överklagade beslutet, återinförde MUCF sitt stöd, men den mediala debatten fortsatte.

Reportern sa sedan att den antirasistiska tidskriften Expo publicerade en artikel i samband med debatten om Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor med rubriken ”Debatten om det Muslimska brödrskapet överskuggar SUM:s verkliga övertramp” och att det enligt Expo fanns allvarliga brister i Sveriges unga muslimers demokratiska arbete men att anklagelserna om kopplingar till Muslimska brödrskapet var ”luddiga”. Reportern sa därefter följande.

Det finns forskning om brödrskapet i Egypten och Mellanöstern där det betonas att organisationen saknar ordentligt transparens och det är svårt att veta exakt hur organisationen är uppbyggd och vem som ingår i styret. Än mindre vet vi om huruvida brödrskapet är aktiva i Sverige. [...] och forskare har länge betonat att det vore intressant med en kartläggning av deras eventuella närvaro i landet, men trots den högljudda debatten saknas fortfarande tydlig empirisk forskning. Är det så att brödrskapet i Egypten försökt infiltrera svenska institutioner för att störta den västerländska demokratin? Eller har svenska muslimer sympatiserat med en form av politisk islam i Egypten som tog makten genom demokratiska val?

Efter inslaget samtalade programledaren med en professor i islamisk teologi om hur mycket påverkan han tror att Muslimska brödrskapet har haft på svenskmuslimska organisationer. Professorn svarade att han inte utesluter att det finns muslimer i Sverige som sympatiserar med Muslimska brödrskapet men att han inte kunde svara på om det var på ett organisatoriskt plan eftersom han menade att det inte fanns något han kunde stödja sig på. Bland annat följande sades.

(Professor)– Alla de här rapporterna som har kritiserats, har kritiserats just på grund av att de hänvisar till egna bloggar eller opinionsartiklar och sånt där, men riktiga källor har definitivt saknats. [...] (Programledare) – Hur mycket har den generella debatten om islam färgat av sig [...] av den här debatten om Muslimska brödrskapet i Sverige? (Professor) – Det finns dessvärre en tendens att man liksom kopplar numera precis alltsom har med islam att göra [...] till islamism, och [...] det finns en diffus definition kring vad islamism är för någonting. Man slår allting med det här slagträet, det vill säga det här är islamistiskt, därmed har man avfärdat det hela.

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna anför sammanfattningsvis följande

- Det var inte objektivt eller korrekt att benämna Kvartal som en högertidskrift när den i själva verket är partipolitiskt obunden samtidigt som Expo benämndes som antirasistisk och användes som facit i inslaget.
- Påståendena om att det saknas källor för kopplingar mellan Muslimska brödrskapet och svenskmuslimska organisationer fick stå oemotsagda. De källor som användes i inslaget, exempelvis FOI-rapporten, är daterade.
- Det nämndes inte att svenska imamer har bekänt sig till Muslimska brödrskapets inriktning och Muslimska brödrskapets samröre med nazismen nämndes inte.
- En person benämndes som terrorforskare vilket var ett etiketterande med syfte att styra lyssnarnas tankar och känslor.
- Det var faktafel att säga att Sveriges unga muslimer fått tillbaka rätten till statsbidrag av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och inte nämna kammarrättens dom som kom fram till motsatsen.
- Programmet innehöll flera intervjupersoner som inte namngavs.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Radio AB (SR) anser att inslaget överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför sammanfattningsvis följande.

I inslaget sammanfattade man synen på Muslimska brödrskapet i Sverige med utgångspunkt i olika rapporter, och genom att redovisa åsikter och debattörer som uttalat sig genom åren i ämnet. Inslaget gav sammantaget en bred bild av hur Muslimska brödrskapet har uppfattats och skildrats över tid. Därutöver behandlas frågan om hur efterspelet av den arabiska våren på olika sätt påverkat synen på islam i Sverige.

I inslaget ställde programledaren kritiska frågor till en professor i islamisk teologi om Muslimska brödrskapets koppling till terrorism och islamism samt antisemitismen inom rörelsen. I intervjun togs också frågan om skillnader mellan begreppen islamism och politisk islam upp och om de olika inriktningar som ryms inom begreppen. När det gäller olika muslimska aktörers kopplingar till Muslimska brödrskapet och hur de agerat, är det frågor som också belyst i tidigare program av *Människor och Tro* och som bör ses som en kontinuerlig bevakning.

Inslaget skildrade den svenska debatten om Muslimska brödrskapet och hade som ambition att fånga huvuddragen och teckna en översiktlig bakgrundsbild genom citat och ljudklipp. En av anmälarna menar att programmet förbisåg kopplingen till den tyska naziregimen under andra världskriget. Det stämmer dock inte. Inslaget började med ett kort ljudklipp där en forskare och en debattör pratade om just den kopplingen.

Kritik förs också fram mot att en person benämns som terrorforskare. Personen är statsvetare i grunden och expert på frågor som rör terrorism. Han är forskningsledare och docent vid Försvarshögskolan i Stockholm i ämnet terrorism. SR anser mot den bakgrunden att det är sakligt att kalla honom för terrorforskare i sammanhanget.

I inslaget benämndes nättidskriften Kvartal som ”högertidskrift”. Anmälarna anför att det är fel eftersom Kvartal på sin hemsida kallar sig politiskt obunden. Även om det stämmer att Kvartal benämner sig så, måste det vara möjligt för en redaktion att göra en egen bedömning av en tidskrift eller ett medium oavsett hur det definierar sig. SR kan dock ha viss förståelse för att anmälarna framför synpunkter på epitetet högertidskrift men anser inte att det var felaktigt i sammanhanget. Nättidskriften Kvartal som startade 2017, skildrar främst samhällsfrågor som rör migration, integration, brott och straff, välfärd och ekonomisk utveckling. Tidningen hade under många år en chefredaktör och utgivare med tidigare kopplingar till Timbro. Hon lämnade Kvartal 2019 och startade därefter den uttalat högerinriktade nättidningen Bulletin. Dessutom har återkommande och framstående skribenter på Kvartal ett förflutet som högerinriktade debattörer. En av dessa skribenter har också varit styrelseordförande i samlingsstiftelsen Kvartal och pressekreterare till Carl Bildt. SR anser att det finns det stöd för påståendet att tidskriften Kvartal kan uppfattas stå till höger utifrån en sammantagen bedömning av dess företrädare, skribenter och ämnesval.

Stiftelsen Expo omnämns som antirasistisk i inslaget. SR anser att det är en korrekt benämning. Expo som bildades 1995 arbetar för att bekämpa rasism genom granskning, opinionsbildning, kunskapshöjning och research. På deras hemsida går att läsa att deras vision är en levande demokrati där rasistiska idéer och organisationer saknar inflytande.

SR anser att reportaget om Muslimska brödraskapets påverkan i Sverige gav en allsidig bild av hur forskningen, debatten och mediebilderna ser ut. Dessutom tog programledaren vid där inslaget slutade och ställde frågor till professorn om hur han såg på det som framkom. Han ställde sig bakom den bild som framfördes när det gäller osäkerheten om det finns en påverkan från Muslimska brödraskapet på muslimska organisationer i Sverige. Professorn sa att han inte kan utesluta att det finns personer i Sverige med muslimsk tro som har sympatier för organisationen men att det inte går att fastställa om det är på en organisatorisk nivå eller inte.

När det gäller uppgiften om domen och domstolsprocessen mellan Sveriges unga muslimer, SUM och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF stämmer det att redaktionen inte hade noterat att kammarrätten ändrat förvaltningsrättens dom år 2019. Redaktionen gick därför ut med en rättelse på webben och i det program som ligger ute för efterhandslyssning.

Enligt bestämmelsen om beriktigande ska ett beriktigande sändas skyndsamt och i ett för publiken naturligt sammanhang. I det nu aktuella fallet valde redaktionen att snabbt nå ut till publiken med en rättelse och inväntade därför inte nästa möjlighet i radio då programmet sänds en gång i veckan. SR har som tidigare anförts beriktigat uppgiften i poddversionen av programmet samt i en text på SR:s webbplats där efterhandlyssnandet i huvudsak sker. Redaktionen bedömde att det var viktigt att de lyssnare som lyssnade on demand skyndsamt skulle kunna ta del av rätt uppgifter.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SR ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i radion (12 § i sändnings-tillståndet).

Kravet på opartiskhet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Bestämmelsen innebär bland annat att en programledare eller reporter inte får göra värderande uttalanden eller ta ställning i kontroversiella frågor. Med hänsyn till den vidsträckta yttrandefriheten kan kraven ställas lägre i fråga om intervjuade, debattdeltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas. SR ska före sändning av program så noggrant som omständigheterna medger kontrollera sakuppgifter i programmet (12 § andra stycket i sändningstillståndet).

SR ska beriktiga uppgifter som förekommit i radioprogram när det är befogat (13 § i sändningstillståndet). SR ska behandla en begäran om beriktigande skyndsamt. Ett

beriktigande ska sändas så snart det kan ske i ett för publiken naturligt sammanhang.

Granskningsnämnden får besluta att ett programföretag som brutit mot villkor i sitt sändningstillstånd på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut (17 kap. 10 § radio- och tv-lagen).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden konstaterar att det i inslaget påstods att organisationen Sveriges unga muslimer, efter en överklagan, hade fått tillbaka rätten till statsbidrag från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. I inslaget utelämnades dock uppgiften om att kammarrätten därefter upphävt förvaltningsrättens dom. Därmed framstod det felaktigt som om Sveriges unga muslimer fortfarande fick statsbidrag från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. SR har i sitt yttrande anfört att den felaktiga uppgiften rättades i poddversionen av programmet samt i en text på SR:s webbplats. Enligt bestämmelsen om beriktigande ska en rättelse sändas i ett för publiken naturligt sammanhang. Varken en rättelse på en webbplats eller i poddversionen av ett program kan anses vara tillräckliga åtgärder för att uppfylla de krav som ställs på sändandet av ett beriktigande. Mot denna bakgrund strider inslaget mot kravet på saklighet i denna del.

Nämnden konstaterar vidare att de kritiserade uppgifterna i inslaget om att det saknas källor som styrker kopplingar mellan Muslimska brödrskapet och svenskmuslimska organisationer gjordes med hänvisning till totalförsvarets forskningsinstitut, FOI och av en professor i islamisk teologi. Nämnden anser därför att SR har haft stöd för uppgifterna. Det förhållande att inte fler motsatta uppfattningar redovisades i inslaget medför enligt nämndens mening ingen annan bedömning. Inslaget strider därmed inte mot kravet på opartiskhet och saklighet i denna del.

Tidskriften Kvartal benämndes i inslaget som en ”högertidskrift”. Nämnden bedömer, utifrån vad SR fört fram i sitt yttrande, att denna beskrivning av tidskriften var förenklad. Nämnden anser dock att benämningen i sitt sammanhang inte var så missvisande att den medför att inslaget strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Vad anmälarna i övrigt anfört medför enligt nämndens mening inte att inslaget strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Detta beslut har fattats av Helena Rosén Andersson, Ulrika Hansson, Clas Barkman, Bo-Erik Gyberg, Gunnar Springfeldt och Erik Fichtelius efter föredragning av Sepideh Jordan Sajadi.

För granskningsnämnden

Helena Rosén Andersson

SIGNATURSIDA

Detta dokument har elektroniskt undertecknats av följande
undertecknare:

NAMN:	Lilian Helena Rosén Andersson
IDENTIFIKATIONSTYP:	Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID:	_09c0be9981d3a7e7a0f42ffb366a5d9d9b
DATUM & TID:	2021-11-01 09:00:01 +01:00

Certifierad av Comfact Signature
Accepterad av alla undertecknare
2021-11-01 09:00:07 +01:00
Ref: 22713SE
www.comfact.se

[Validera dokumentet](#) | [Användarvillkor](#)